

NOTAT

Til: Mattilsynet
Dato: 29.09.2026
Deres ref: 2025/15224

Innspill til endring av forskrift om hold av høns og kalkun

NIBIO viser til høring datert 16. juli 2026 fra Mattilsynet, om å gi innspill til forslag til endring av forskrift om hold av høns og kalkun, forbud mot hold av høner i innredede bur. Innspill er sendt Mattilsynet i digital form for [høringen](#) 29. september. Gjeldende notat gjengir innspillet fra NIBIO v/ Norsk Genressurssenter.

Behov for varig unntak for Genbanken for verpehøns på Hvam

Norsk genressurssenter ved NIBIO ønsker å kommentere forslaget om forbud mot hold av verpehøns i innredede bur, og de konsekvensene et slikt forbud vil få for den nasjonale Genbanken for verpehøns ved Hvam videregående skole (heretter omtalt som Genbanken).

Genbanken har i over 50 år sikret norske husdyrgenetiske ressurser for verpehøns. Den ivaretar den eneste norske hønserasen, jærhøns, de norske verpelinjene som var grunnlaget for norsk eggproduksjon fram til midten av 1990-tallet, samt flere historiske raser med stor betydning for norsk fjørfeavl. Genbankens samfunnsoppdrag omfatter både bevaring av genetisk mangfold, leveranse av smittefritt dyremateriale til hobbyfjorfamiljøet og leveranser til forskning.

Et generelt forbud mot innredede bur vil etter vår vurdering få helt andre konsekvenser for Genbanken enn for kommersiell eggproduksjon.

Uten et varig unntak fra et slikt forbud vil det i praksis ikke være mulig å videreføre Genbankens bevaringsarbeid.

Dette var også konklusjonen i vårt [innspill til Stortinget](#) 10. februar 2025, ved næringskomiteens behandling av Meld. St. 8 (2024–2025) Dyrevelferd.

Familiebur er en forutsetning for bevaringsarbeidet

For Genbanken er familiebur en helt nødvendig oppstallingsform for å opprettholde kontroll over slektskap og innavlsutvikling i små populasjoner. Uten denne kontrollen vil genbankens verdi som bevaringsinstitusjon falle bort.

Genbankens behov for å bruke innredede familiebur som oppstallingssystem er grundig redegjort for i NIBIOs høringsinnspill til Stortingets behandling av Meld. St. 8 (2024–2025) Dyrevelferd. Behovet har ikke blitt mindre siden den tid og nyere funn, referert til under, viser at dyrehelse for høns kan være bedre i Genbanken enn i frittgående systemer for verpehøns.

Dyrevelferdsmessige avveininger er mer sammensatte enn et generelt burforbud kan gi inntrykk av

I Mattilsynets høringsnotatet framstår det som om innredede bur representerer et entydig dyrevelferdsproblem sammenlignet med andre oppstallingsformer. Etter vårt syn er bildet mer sammensatt.

Den samme EFSA-rapporten som Mattilsynet viser til, gir etter vårt syn et mer nyansert bilde av de dyrevelferdsmessige avveiningene mellom innredede bur og ikke-bursystemer enn det som kommer fram i høringsnotatet. EFSA peker på at innredede bur gir begrensninger i bevegelse og muligheten til å utføre enkelte naturlige atferder. Samtidig understreker den samme rapporten at gulv- og aviarsystemer har egne, dokumenterte velferdsutfordringer, blant annet knyttet til kjølbainsbrudd, fjørhacking, kannibalisme, gruppestress og sammenpressing («smothering»). EFSA beskriver derfor ikke spørsmålet som et valg mellom et «godt» og et «dårlig» system, men som ulike velferdsmessige avveininger mellom ulike typer risiko.

Når Mattilsynet vurderer situasjonen for Genbanken, bør det derfor tas hensyn til at Genbanken er en liten og spesialisert bevaringsenhet med helt andre målsettinger og driftsforhold enn ordinær eggproduksjon.

Dyrevelferden ved Genbanken er dokumentert god

Ved tilsyn gjennomført av Mattilsynet i 2024 ble det konstatert at kravene til innredning og miljø i familieburene var oppfylt. Tilsynsrapporten dokumenterer blant annet at kravene til areal, vagleplass, redeplass, sandbad, fôrplass, drikkeplass og klosliper var oppfylt, flere av dem med god margin. Etter vår vurdering foreligger det derfor ikke grunnlag for å karakterisere Genbanken som et dyrevelferdsproblem. Dette er det også gjort rede for i NIBIOs innspill til Stortinget.

Genbanken kan inneholde genetiske ressurser med verdi for framtidig dyrevelferd

Meld. St. 8 (2024–2025) Dyrevelferd trekker fram kjølbainsbrudd som en betydelig dyrevelferdsutfordring i dagens verpehønsproduksjon. Forekomsten antas å være svært høy, samtidig som årsakene ikke er fullt ut kartlagt. Nyere forskning og internasjonale kunnskapsoppsummeringer tyder på at kjølbainsbrudd ikke bare kan forklares av driftssystem, men også henger sammen med genetiske og biologiske forhold hos moderne høytytende verpehøner.

Nylige undersøkelser av kjølbainsstatus hos rasene og linjene i Genbanken viser svært lav forekomst av kjølbainsbrudd sammenlignet med det som er rapportert for moderne kommersielle verpehybrider. Funnene støtter teorien om at genetikk kan være en viktig del av forklaringen på kjølbainsbrudd hos verpehøns.

Genbanken er opprettet nettopp for å sikre genetiske ressurser for framtiden. De lave forekomstene av kjølbainsbrudd her viser at disse populasjonene kan ha genetiske ressurser med verdi for framtidig avlsarbeid. Kjølbainsundersøkelsen viser at genbanker ikke bare er en beredskap for framtiden, men også kan bidra til å løse dagsaktuelle utfordringer i husdyrnæringen.

Avslutning

Genbanken for verpehøns på Hvam vgs legger stor vekt på dyrevelferd i sitt daglige arbeid. Formålet med å be om varig unntak fra et eventuelt forbud mot innredede bur er derfor ikke å unngå krav til dyrevelferd, men å sikre videreføring av et nasjonalt bevaringsarbeid som er avhengig av familiebur for å kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag. Mattilsynets eget tilsyn har dokumentert at dyrevelferden ved Genbanken er god og at gjeldende krav er oppfylt.

Etter vårt syn bør vurderingen av om Genbanken skal gis varig unntak fra et forbud ta utgangspunkt i de faktiske forholdene ved Genbanken, og ikke ut fra en forutsetning om at andre oppstallingsformer nødvendigvis gir en bedre samlet dyrevelferd. Dette gjelder særlig fordi det vitenskapelige kunnskapsgrunnlaget viser at også alternative oppstallingsformer har dokumenterte dyrevelferdsutfordringer.

De lave forekomstene av kjølbainsbrudd som er dokumentert hos rasene og linjene i Genbanken viser at disse populasjonene allerede har et dyrevelferdsfortrinn knyttet til en av de viktigste velferdsutfordringene i moderne verpehønsproduksjon. Slik kan de representere genetiske ressurser med verdi for framtidig avlsarbeid og forbedret dyrevelferd i verpehønsproduksjonen. Et bortfall av Genbanken vil kunne innebære tap av genetiske egenskaper som på sikt kan komme både dyrene og næringen til gode.

På denne bakgrunn ber vi om at det i den foreslåtte forskriften tas inn et varig unntak for Genbanken for verpehøns på Hvam, fra forbudet mot hold av verpehøns i innredede familie- og miljøbur.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Per Stålnacke". The signature is fluid and cursive, with a large, stylized "S" and "t" in the middle.

Per Stålnacke

Forskningsdirektør, NIBIO